

HERMENEVS

7^e JAARGANG, AFL. 8 — 15 APRIL 1935

Sisyphus.¹

Sisyphus rex est, apud inferos qui
Pergravem frustra lapidem volutat:
Nam fere in summo misere reclinis
Decidit a spe.

Sisypho par est iuvenum magister,
Sisypho sanans graviter iacentes,
Sisypho iudex scelerata facta
Lege coërcens.

Qui, docens, stultos iuvenes Latinam
Arduam linguam studet edocere,
Is recusari miseros sinit vi
Forte coäctus.

Hic laborantem recreare conans,
Ut valetudo mala linquat illum,
Convalescentem videt in sepulcrum
Saepe cadentem.

Qui nocentes sic temere aut agentes
Carcere ac multa cohibet severus,
Saepe suscepisse operam se inanem,
Sisyphus, audit.

Ac licet morbo graviter laborans
Convalescat, spem puer antecedit,
Corrigat vitam sceleratus ille:
Sisyphus aequè.

¹ Misschien zijn er lezers, voor wie de mededeeling niet overbodig is, dat dit gedichtje gemaakt is in Sapphische Strophen. Zooals zij zich zullen herinneren, heeft Horatius in zijn Oden deze maat dikwijls gebruikt. Voorts denke nien bij de laatste regels van de derde strophe aan eindexamer en gecommiteerde.

Nam novi aegroti viridem iuventam
Semper amittunt, pueri quotannis
Sunt novi, poena scelerate agentes
Afficiendi.

Parvulo gratus pretio labora,
Sisyphus quod nunc, quod eras erisque!
Sisyphus, nemo, nisi sit, potest nam
Esse beatus.

Sisyphus vere est etiam poeta,
Dum minus claras animi figuras
Cogit in certam remeare formam
Usque refingens.

Rotterdam.

W. VAN OORDE.

Enthoesiasmos.

Aan de kunsthistorici en de Alpinisten zullen de werken van Lord Conway of Allington bekend zijn. Zijn *Woodcutters of the Netherlands in the 15th Century* (1884), *Early Flemish Artists* (1887) en *The Van Eycks and Their Followers* (1921), alsmede zijn *Early Dutch and English Voyages to Spitsbergen* (1904) zullen zeker ook onder onze landgenooten belangstellende lezers hebben gevonden.

Zijn laatstverschenen boek is getiteld *Episodes in a Varied Life* (1932). Op onderhoudende wijze vertelt hij daarin van zijn studien en tochten, zijn bergbeklimmingen in de Andes, de Karakomms en waar niet al? In zijn beschrijving van een verblijf in de Himalayas bij den Rajah van Hunza trof mij op bladz. 227 een passage, die mij merkwaardig voorkwam, daar zij een geheel nieuwen kijk geeft op het ontstaan der Homerische gedichten en der treurspelen van Aeschylus. Na de beschrijving van een muziekkuitvoering door het volk van genoemden Rajah vervolgt Conway zijn verhaal aldus: „De vijandelijke houding, die de Aymara Indianen in Bolivia tegen mij hadden aangenomen, heeft mij belet daar iets van de gewoonten der dorpelingen te weten te komen. De dansvloer van Ariadne, dien Sir Arthur Evans heeft blootgelegd te Knossos, vindt zijn pendant in bijna elk dorp van de Himalayas. De eenige dergelijke vloer, dien

ik in Bolivia heb waargenomen, waarop de menigte danste, was blijkbaar gemaakt om als dorschvloer te dienen. Ik weet niet of dat ook de oorspronkelijke bestemming van Ariadne's vloer is geweest. Het meest interessante voorval in het dorpsleven, dat ik bij de Aymaras heb kunnen waarnemen, was het einde van een groot dorpsfestijn. Het werd aldus voorbereid. Nadat men zich van een grooten ketel en een hoeveelheid maïs had voorzien, kregen alle vrouwen de opdracht om de maïs te kauwen en uit te spuwen in den ketel. Men vertelde mij, dat wel drie maanden noodig waren om den ketel te vullen met die afschuwelijke pap. Deze gistte en leverde een bedwelmenden drank, *chicha* geheeten. Wanneer alles gereed was voor het feest, werd het werk gestaakt en wijdde het gansche dorp zijn energie aan het drinken, zoolang de drank duurde. Zoodra de alcohol hen naar het hoofd steeg, begonnen zij natuurlijk te dansen en zij dansten en dronken, dronken en dansten gedurende ongeveer drie dagen en nachten, terwijl de gansche uitvoering werd besloten met een meer of minder vrije vechtpartij. Ik kwam in zulk een dorp op een morgen na een dergelijk feest. Het was inderdaad een deemiswaardige troep met nog bloedende wonden en kneuzingen en blijkbaar lijdend aan hoofdpijn. De vrouwen hadden het gezag in handen en één oude vrouw in 't bizonder schold de mannen uit dat 't een lust was. Zulke drinkgelagen kwamen, naar men mij vertelde, ongeveer viermaal per jaar voor; meermalen was niet mogelijk bij gebreke aan middelen.

Ik geloof, dat de praehistorische feesten van Dionysus van dien aard zijn geweest. Genoeg alcohol te vervaardigen om een dorp dronken te maken is geen gemakkelijk werk voor een wilden volkstam, maar de verder ontwikkelde primitieve volken wisten het alom en met succes klaar te spelen. Opkomende bedwelmung werd natuurlijk toegeschreven aan de beginnende inbezitneming door een god en aan deze werden zoodanige eerbewijzen gebracht als zijn vereerders konden bedenken. De dans moet een vroegtijdig element in het ritueel zijn geweest; dansen leidt tot tooneelspelen en uit den dans en de voorstelling kwamen het drama en de dichtkunst voort. Ik zou durven beweren, dat de phantasie is ontsproten uit de dorpsorgiën van het eenvoudige volk. De alcohol prikkelde de hersenen, die anders volkomen slap zouden zijn gebleven, en uit dien aldus ontvangen impuls ontstonden ten slofte onder een begaafd volk als het Grieksche de Homerische gedichten en de treurspelen van

Aeschylus. Indien het Drankverbod ooit algemeen in Amerika zou worden doorgevoerd, schijnt het niet onmogelijk, dat de verbeeldingskracht en daarmee de artistieke impulsen van het volk zouden wegwijnen en dat wij aan gene zijde van den Oceaan een volk zouden zien van ingenieurs, werktuigkundigen en materialisten, die ons groote uitvindingen en wonderbaarlijke voortbrengselen van menschelijke scherpzinnigheid zouden kunnen schenken, maar die niet in staat zouden zijn om kunstwerken te scheppen, welker voortbrenging afhankelijk is van de vitale aandrift van een levendige volksphantasie.”

De geheelonthouders zullen Lord Conway wel van antwoord willen dienen, maar zij mogen bedenken, dat de groote Ennius aan zijne zijde staat met zijn:

Numquam poetor, nisi sim podager!

En mochten zij daarop willen aanvoeren, dat zijn drinken hem dan toch maar het pootje heeft bezorgd, zooals Sammonicus verzekert:

Ennius ipse pater dum pocula siccata iniqua,

Hoc vitio tales fertur meruisse dolores,

zoo kunnen zij van Horatius vernemen, dat de dichter van de Annales aan den wijn zijn onsterfelijkheid dankt. Immers hij zegt:

Ennitis ipse pater numquam nisi potus ad arma

Prosiluit dicenda.

Overigens zou men haast denken, dat Lord Conway, toen hij op dien origineelen inval kwam, de lofzang van den ouden Diphilus op god Dionysus heeft voor den geest gezweefd:

ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι προσφιλέστατε

Διόνυσε καὶ σοφώταθ' ὡς ἡδύς τις εἶ,

“Ὅς τὸν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιεῖς μόνος,

τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπεῖθεις γελᾶν,

τόν τ' ἀσθενῆ τολμᾶν τι, τὸν δειλὸν θρασύν,

welke verzen onze Grotius zoo mooi heeft vertaald:

O vere sapiens ac merito sapientibus

Amicum Liber numen quam multum iuvas!

Tu namque solus cornua addis pauperi,

Ingenio duro lene tormentum admoves,

Suppeditas arma inermi, timido audaciam.

P. H. D.

Een veelzijdig Afrikaan.

In de 2^e eeuw na Chr. trachtten de toonaangevende Latijnsche schrijvers het Latijn weer tot nieuw leven te wekken door terug te keeren tot de oude Latijnsche schrijvers vóór Cicero, als Ennius en Cato; en dit te lardeeren met uitdrukkingen ontleend aan de gesproken taal hunner dagen. Deze combinatie is niet verwonderlijk. Want in zijn eenvoud en directheid vertoonde het oude Latijn van de 2^e eeuw vóór Chr. belangrijke punten van overeenkomst met de taal, die gesproken werd in de 2^e eeuw ná Chr.

De voornaamste dezer schrijvers waren: de Afrikaan Comelius Fronto, een rhetor, jager op archaïsmen, leermeester van Marcus Aurelius; verder Aulus Gellius, een Romein, die in Athene studeerde, een geleerd compiler. Maar de belangrijkste was Lucius Apulejus, die omstreeks 125 n. Chr. geboren werd in Madauros op de grens van Numidië en Gaetulië, in het tegenwoordige Algiers, waar zijn vader een zeer belangrijk ambt bekleed had. Na het lager onderwijs in Madauros genoten te hebben, ging hij naar Carthago, om hier grammatica en rhetorica te studeren. Vervolgens vertrok hij, teneinde zijn opleiding en ontwikkeling te vervolmaken, naar Athene. Zelf noemt hij in één zijner geschriften de vakken op, die hij hier studeerde, waardoor wij een glimp opvangen van de opleiding van een welgesteld jongmensch in de 2e eeuw na Chr.

In de hem eigen opgesmukte stijl vertelt hij: „Menig mengvat heb ik te Athene geledigd, het fraai versierde van de dichtkunst, de heldere drank der meetkunde, de zoete der muziek, de eenigszins wrange der redeneerkunst en vervolgens de onuitputtelijke en goddelijke drank der algemeene wijsbegeerte”. Hier in Athene maakte hij kennis met een ander Afrikaansch student, Pontianus, die in zijn verdere leven een belangrijke rol zou spelen. Apulejus had een universeele belangstelling, was een religieuze geest en werd sterk getrokken naar het mysterieuze. Daarom maakte hij vele reizen om zijn kennis te vermeerderen en om zich op de hoogte te stellen van velerlei godsdiensten en ingewijd te worden in de talrijke geheime leeren, de mysteriën, die in dezen tijd vele aanhangers vonden. In Rome vestigde hij zich als advocaat, waar men hem echter bespote om zijn Afrikaansch accent. Ofschoon hij langzamerhand zijn uitspraak verbeterde en niet onfortuinlijk was, besloot hij toch zijn vaderland weer op te zoeken en Rome, waar hij zich steeds een

vreemdeling gevoelde; vaarwel te zeggen. Ondertusschen was zijn vader gestorven en kreeg hij functies, die zijn vader in Madauros bekleed had. Maar hij had te veel rondgereisd en het wisselende leven van de groote steden had hem te zeer bekoord, om zich tevreden te kunnen stellen met een eerzaam leven in een provincieplaats. Zoo vestigde hij zich te Carthago, waar hij spoedig een goede reputatie kreeg.

Op zekeren dag begaf hij zich, men weet niet waarom, op weg naar Alexandrië in Egypte, slechts vergezeld door een slaaf. Op reis echter te Oea, het tegenwoordige Tripoli, werd Apulejus ziek. Hier woonde zijn vroegere studievriend Pontianus. Op aandringen van Pontianus nam hij zijn intrek bij diens moeder, de rijke weduwe Pudentilla. Benige maanden later heeft, zoo onopgemerkt mogelijk, buiten Oea de huwelijksverbintenis plaats tusschen Apulejus en de moeder van zijn vriend.

Het spreekt vanzelf, dat én de geheimzinnigheid van het huwelijk én het leeftijdsverschil tusschen de echtgenooten de belangstelling van de bewoners van Oea opwekt en hun speurzin in werking stelt. Het duurt niet lang, of er wordt een aanklacht tegen hem ingediend wegens toovenarij. Door toovermiddelen zou hij de oudere vrouw, die moeder was van twee kinderen en zoo lang haar weduwestaat gedragen had, er toe gebracht hebben om hem te trouwen.

Apulejus verdedigt zich in een verdedigingsrede „Apologie”, waarvan de ondertitel luidt „Apulei Platonici Madaurensis pro se apud Cl. Maximum procons. de magia”. In dit geschrift doet zich Apulejus als een handig en gewiekst advocaat kennen. De verwanten van Pudentilla liadden hem aangeklaagd wegens toovenarij, maar ze insinueerden tegelijkertijd, dat hij niet onschuldig was aan den dood van Pontianus, die in Athene zijn studievriend en in Oea zijn stiefzoon geworden was. Pontianus was nl. eenigen tijd na het geincrimineerde huwelijk gestorven. De schijn was tegen Apulejus. Het was niet ondenkbaar, dat Apulejus zijn vrouw gehuwd had teneinde in bezit te komen van haar rijkdom en dat hij zijn stiefzoon vroegtijdig door magische middelen uit den weg geruimd had. Apulejus slaagt er in de aandacht af te leiden van de vraag, of hij zich met magie heeft bezig gehouden, door zijn spot te richten op zijn aanklagers, door zijn tegenstanders met hoon en verachting te overladen. Hij toont aan, dat zijn vriend Pontianus hem aangezet

heeft met Pudentilla te trouwen; eerst had hij dat niet gewild, hij wenschte veel te reizen, vrij te zijn. Intusschen had hij gelegenheid gehad de goede eigenschappen van zijn gastvrouw te waardeeren en weer was Pontianus met zijn voorstel voor den dag gekomen. „Als je weigert.” had Pontianus gezegd, „omdat zij niet jong en mooi is, zul je voor me afgedaan hebben als vriend en wijsgeer.” Vooral dit laatste argument had groeten indruk op hem gemaakt. Later echter was zijn vriend en stiefzoon Pontianus onder invloed gekomen van diens schoonvader Rufinus; deze was een gevaarlijk avonturier, die aan lager wal geraakt was en zijn schoonzoon Pontianus wilde gebruiken om in bezit te komen van den rijkdom van Pudentilla. Daarom moest hij aangezet worden tegen Apulejus. Eerst Pontianus en na diens dood zijn jongere broer Sicinius Pudens, beiden, worden door den stuwten Rufinus als pionnen gebruikt, teneinde Apulejus onschadelijk te maken. Rufinus zelf werkt geheel achter de schermen. Zijn reputatie is te slecht, en hij zou zijn zaak geschaad hebben, als hij openlijk voor den proconsul was opgetreden. Ook de oom van Sicinius Pudens die, op instigatie van Rufinus, de zaak voor zijn jeugdigen neef ter hand genomen heeft, treedt niet persoonlijk op, maar geeft de zaak in handen van een advocaat. Deze vat de zaak slim aan. De schijn moet gewekt worden, alsof Rufinus en de zijnen geen finantieele belangen hebben bij de aanklacht tegen Apulejus. Terloops slechts noemt de advocaat het huwelijk van Apulejus en de bezittingen van Pudentilla; dit huwelijk is slechts één voorbeeld van zijn magische kracht; de geheele aanklacht concentreert hij op de bekendheid met en de uitoefening van de magische kunsten. Verschillende bewijzen worden hiervoor aangehaald, zooals: Apulejus heeft zeldzame visschen gekocht, ze in zijn laboratorium geseceerd en geprepareerd tot een tooverdrank voor zijn vrouw; een jonge slaaf is door hem betooverd en plotseling op den grond gevallen; hetzelfde was gebeurd met een zieke vrouw, die door haar geneesheer voor Apulejus geleid was; hij had zich voor magische doeleinden een houten skelet laten vervaardigen.

Apulejus danst over deze en dergelijke verwijten heen met een luchtigheid en hautaine zelfverzekerdheid, die niet nagelaten zullen hebben grooten indruk te maken op zijn toehoorders. Hij stelt zijn eigen leven van wijsgeer, onderzoeker en literator tegenover dat van zijn vijanden. Hij speculeert op de collegiale gevoelens van den

proconsul, die het proces leidt, een vermaard Stoïcijn, een vroeger leermeester van Marcus Aurelius. Hij stelt het voor, alsof in hem de wijsbegeerte wordt aangevallen, alsof ook hier een filosoof wordt bedreigd door een domme misdadige menigte, gelijk met Socrates en zoovele andere wijsgeeren geschied was. Zoo vaag en vluchtig hij heenglijdt over de beschuldigingen van magie, zoo uitvoerig, precies en scherp wordt hij als hij gelegenheid krijgt over zijn verder leven uit te wijden. Overtuigend toont hij aan, dat als hij de magische kunsten beoefend heeft, hij nooit hiervan een misdadig gebruik gemaakt heeft. De vraag is echter of hij de magie heeft beoefend. Zijn verdediging maakt sterk den indruk, dat zijn belangstelling althans voor de magie zeer groot is, zij het niet met de slechte bedoelingen, waarvan zijn aanklagers hem betichten. Zijn reizen naar het Oosten, zijn wensch om in vele mysteriën te worden ingewijd, zijn groote bekendheid met de magie wijzen sterk in deze richting. Hij is ongetwijfeld vrijgesproken, dank zij zijn goede reputatie, zijn groote overtuigingskracht, de bekoring van zijn persoonlijkheid en de banden der filosofie, die hem verbonden niet den proconsul, die het proces leidde.

Na de beëindiging van het proces vestigt hij zich spoedig weer te Carthago. Thans begint zijn groote tijd. Hij wordt algemeen bewonderd, overal in Afrika houdt hij lezingen en voordrachten over filosofische onderwerpen, hij treedt op als leeraar in de rhetoriek, als reizend redenaar over de onderwerpen van den dag, zooals de Grieksche sophisten dit deden. Nu heeft hij gelegenheid zijn veelzijdigheid te toonen en met zijn belezenheid te geuren. Ongetwijfeld wordt hij door zijn bewonderaars veel te hoog geschat; door zijn persoonlijke charme bekoord, onder den ban van zijn woord, verstomt bij hen elk gemompel van critiek. Zijn eenige middel tegen zelfoverschatting, temidden van deze bewonderende en vereerende massa, ware geweest een behoorlijke dosis zelfcritiek; maar helaas ontbrak deze geheel. Wij bezitten van hem een verzameling uittreksels uit zijn redevoeringen, die waarschijnlijk door één zijner talrijke bewonderaars is samengesteld, getiteld „Florida”. In deze verzameling vinden we eenige bewijzen van zijn matelooze zelfoverschatting. Zoo pocht hij „Ik vervaardig gedichten van allerlei soort, gedichten geschikt om geciteerd te worden, lyrische ontboezemingen, passend voor de comedie en voor de tragedie; ik schrijf ook satiren en moeilijk oplosbare raadsels en

bovendien componeer ik allerlei verhalen: redevoeringen, die door welsprekende lieden geroemd worden; wijsgeerige dialogen, die de filosofen hoogelijk apprecieeren; ik schrijf over alles, in het Grieksch en in het Latijn met hetzelfde genoegen". En als slot van de bloemrijke tirade op zijn Atheenschen studietijd, die ik reeds aanhaalde, waagt hij van andere filosofen te zeggen: „Empedocles maakte verzen, Plato dialogen, Socrates hymnen; Epicharmus componeerde muziek, Xenophon schreef geschiedkundige werken en Xenocrates satiren: Uw landgenoot Apulejus echter doet dit alles tezamen, en de negen muzen vereert hij gelijkelijik”.

Deze beide uitingen zijn voldoende om ons Apulejus in al zijn ijdelheid en zelfvoldaanheid voor oogen te stellen; toch krijgt men bij het lezen van zijn werken ondanks deze en dergelijke proeven van zelfverheerlijking geen afkeer van den schrijver. Het is waar: hij is ijdel, grootsprekerig en drukdoenerig, maar hij is open en naief als een kind en uit al zijn verhandelingen spreekt een warm en belangstellend hart. Kan men het Apulejus verwijten, dat hij, die een verdienstelijk man en een locale grootheid was in zijn denken, door zijn vereerders grenzeloos overschat is, zoodat al zijn uitlatingen bewaard zijn gebleven, ook die welke slechts temporaire beteekenis hadden? Laten we echter jegens den Apulejus-vereerder, die de bloemlezing uit de werken van den meester maakte, niet ondankbaar zijn, want hij heeft den meester in al zijn veelzijdigheid voor ons opengelegd. En in de veelzijdigheid en opgesmuktheid, in het gemis aan oorspronkelijkheid en eenvoud bij den meester Apulejus, kunnen we den exponent zien van de heidensche geleerden in de 2e eeuw. In zijn zoeken naar religieuze bevrediging en zijn opstapelen van wijsheid en wetenswaardigheden, in zijn wegduiken in mystiek en occultisme zien we de onbevredigdheid van den man, die, als hij 50 jaar later geleefd zou hebben, waarschijnlijk als Tertullianus, in het Christendom zijn zielerust gevonden zou hebben. Wellicht zou zijn persoonlijke ijdelheid in andere banen geleid zijn en zou hij in de nieuwe godsdienst een object gevonden hebben voor zijn groote welsprekendheid.

„Apulejus Platonicus"! Zoo luidde de ideale titulatuur, die hij zich wenschte; als de Platonische wijsgeer had hij bij latere geslachten willen blijven voortleven. Maar het geordend wijsgeerig denken was hem vreemd, en de Platonische wijsbegeerte was hem een gesloten boek. Hij was een veelzijdig geleerde met groote oratorische

talenten, waarvoor zijn tijdgenooten hem ruimschoots htdde brachten. Zeker dus niet als wijsgeer, gelijk hij wenschte, maar ook niet als orator en geleerde zou hij in de wereldgeschiedenis een naam van eenige beteekenis gekregen hebben; dat hij dien wel gekregen heeft, heeft hij te danken aan zijn stilistische gaven. In Apulejus vinden wij den grootsten vertegenwoordiger van den litterairen smaak zijner dagen. Het duidelijkst komen zijn litteraire capaciteiten naar voren in zijn roman „de Metamorphosen” of „de gouden ezel”, die tengevolge van de groote bewondering van de lezers in de oudheid, ons geheel volledig is overgeleverd. Men noemt dit werk een roman. Het is echter niet, wat wij gewoonlijk onder roman verstaan. Het is geen organisch geheel, maar een reeks van avontuurlijke en pikante belevenissen, wonderlijke gebeurtenissen, spookverhalen en zedschilderingen, waardoor wij een beeld krijgen van het leven van roovers, van de onbeschaamdheid der soldaten, de harde behandeling van slaven door hun heeren, en het speculeeren van de priesters op de goedgeloovigheid van het volk. Dit alles geobserveerd met de scherpe blik van den schilder, die het essentiele opmerkt en weet weer te geven. Deze verhalen zijn door een zeer dunnen draad met elkaar verbonden. De avonturen worden nl. meegemaakt of aangehoord door een ezel, waarin de hoofdpersoon van het verhaal veranderd wordt. Deze hoofdpersoon is Lucius van Corinthe, die door een tooverzalf van mensch tot ezel wordt en tenslotte door het eten van rozen weer mensch. Dit gegeven was geenszins nieuw. Zijn Aziatische kunstbroeder Lucianus, die ongeveer ter zelf der tijd leefde, wordt de geestelijke vader genoemd van een geschrift met de titel $\Lambda\omicron\upsilon\kappa\iota\omicron\varsigma$ ἢ ὄνος. Het schijnt, dat Apulejus en Lucianus hun schema ontleend hebben aan een gemeenschappelijke bron, aan de Metamorphosen van Lucius van Patrae. Echter in de bewerking van het overgeleverde komt het talent van Apulejus uit. Bij Lucianus is het en blijft het 't verhaal van den ezel, eenvoudig en vlak. Bij Apulejus vergeet men den ezel door de ingelaschte verhalen en episodien, die zoo levendig beschreven zijn, zoo tintelen van humor, zoo raak geobserveerd zijn, zoozeer onderling verschillen in stijl en toonaard, dat we ons bij het lezen telkens in een andere wereld verplaatst wanen. Voor deze inlasschingen heeft hij gebruik gemaakt van de geestige en pikante Milesische verhalen, die in de 2^e eeuw v. Chr. verzameld zijn door Aristides van Milete en later ten tijde van Sulla door den historicus

Sisenna in het Latijn vertaald zijn. Het was een onuitputtelijke bron voor vele Grieksche en Latijnsche schrijvers. Ovidius heeft er gebruik van gemaakt voor zijn *Metamorphosen* en Petronius heeft er veel aan ontleend, o. a. zijn verhaal van het weeuwte van Ephesus. Zoo heeft Apulejus ook het bekende sprookje van Amor en Psyche, dat zoovele kunstenaars, schrijvers, schilders en beeldhouwers, geïnspireerd heeft, aan deze Milesische verhalen ontleend. Dit sprookje wordt door een oude vrouw in een rooverhol verteld, om een jong meisje, dat juist vóór haar huwelijk door roovers van haar geliefde en haar familie is ontvoerd, haar verdriet te doen vergeten; en de in een ezel veranderde Lucius, die door dezelfde roovers is buitgemaakt, hoort mede het verhaal aan. Niemand vermoedt bij de domme ezelsooren de „gouden” gift van het menschelijk verstand; zoo hoort Lucius alles, maakt hij het leven mee, in al zijn schakeeringen; en kunnen wij ons een beeld vormen van het provinciale leven in de 2^e eeuw n. Chr.

Het einde is geheel verschillend van het verhaal bij *Iucianus*. De schrijver treedt hier in de plaats van den held van het verhaal en voegt zijn eigen belevenissen aan het verhaal toe, dat eindigt met een verheerlijking van den Isisdienst. De geheele opzet van den roman wordt hierdoor wankel gemaakt. De vroegere avonturen komen plotseling in een geheel ander licht te staan; het is, alsof alles wat de held heeft meegemaakt, gediend heeft om hem te louteren, alsof het zijn beproevingen waren, die hij moest doorstaan om in de heilige mysteriën van den Isisdienst opgenomen te kunnen worden. Met één sla[^] is de eenheid van het kunstwerk vermeld. Maar het brengt on- van het karakter van den schrijver nog eens duidelijk één trek naar voren: zijn onrust tengevolge van de onbevredigdheid in religieuze vragen. Deze onrust vermeestert hem blijkbaar zoozeer, dat hij genoodzaakt is te getuigen van zijn geloof in de Isismysteriën, om zich innerlijk rust te verschaffen; deze zelfbevrijding woog hem blijkbaar zwaarder, dan de eenheid van het kunstwerk. Het is de onrust van den zoekenden geest, die den zin van het leven niet kan vinden; die ons de rusteloosheid van zijn speuren, de opstapeling van zijn weten, de veelzijdigheid van zijn werken en de overladenheid van zijn stijl doet begrijpen; die ons zijn uiterlijke bravoure doet zien als een vergeefsche poging om zijn innerlijke onzekerheid te maskeeren.

H. K.

Menschen die wij allen kennen.

VII.

In het jaar, dat C. Cethegus en Visellius Varro consul waren, (24 n. C.) hadden de Pontifices bij den dienst voor het welzijn van Keizer Tiberins op den 3^{en} Januari, en in navolging van hen de andere priesters, ook Nero en Drusus aan dezelfde goden aanbevolen, niet zoozeer uit genegenheid voor deze jongelieden, als wel uit zucht tot vleien, wat in een tijd van zedenbederf even gevaarlijk is achterwege te laten als te overdrijven. Inderdaad gaf dan ook Tiberius, die toch al nooit erg gesteld was op de familie van Germanicus, niet onduidelijk zijn spijt te kennen, dat dezen jongen lieden dezelfde eer bewezen werd als hem, den grijsaard. Hij liet de pontifices bij zich komen en vroeg hen of zij dit gedaan hadden op verzoek van Agrippina, hun moeder, of dat zij voor haar bedreigingen bezwaken waren. De pontifices wezen beide veronderstellingen af, maar kregen toch een lichte berisping; de meesten van hen waren verwanten van Tiberius of notabele Romeinen.

Maar in den Senaat heeft de Keizer een redevoering gehouden om te waarschuwen, dat men in de toekomst zich ervan had te onthouden het bewegelijke gemoed van jonge lieden door voorbarige eerbewijzen tot hoogmoed te prikkelen. Vooral Seianus stookte. Deze sprak voortdurend van scheuring in den Staat, van burgeroorlog, dat er al waren die zich de partij van Agrippina noemden, en dat deze in aantal zouden toenemen, als men er niet tegen optrad. Er was maar één middel tegen de wassende tweedracht, een of ander, die het meest op den voorgrond trad, onschadelijk te maken.

Dus treedt hij tegen C. Silius en T. Sabinus op. Hun vriendschap met Germanicus werd beiden verderfelijk. Silius had bovendien tegen, dat hij gedurende zeven jaren een groot leger aangevoerd had, zijn triumph in Germanië verdiend, zijn overwinning op Sacrovir;

hoe dieper zijn val, des te meer vrees boezemde hij anderen in. Velen meenden, dat hij zelf hevig aanstoot gegeven had, door onbescheiden te pochen op het feit, dat zijn troepen gehoorzaam gebleven waren, toen andere tot opstand neigden en dat Tiberius nooit aan het bewind gebleven was, als ook zijn troep de lust bevangen had aan opstand mee te doen.

Tiberius vond, dat deze praatjes aan zijn positie afbreuk deden en dat deze ondermijnd werd door een beroep op zulk een bewezen dienst. *Want weldaden zijn welkom, zoo lang men meent ze te kunnen teruggeven; gaan zij deze maat te boven, dan komt in plaats van dank haat.*

Silius had een vrouw, Sosia Galla, om haar vriendschap met Agrippina bij Tiberius gehaat. Hen besloot men uit den weg te ruimen. Sabinus zou later volgen.

(Tac. Ann. 4. 17—18.)

E. S.

Rouge.

Nauwelijks was de Diesel het station Abcoude voorbij, of mijn beide buurvrouwen haalden uit hun voorzichtig geopend taschje het bekende vergulde doosje met het spiegeltje aan den binnenkant. Zij zetten hun gezicht in de plooi en begonnen als echte kinderen van hun tijd te doen, wat, naar zij meenen, hoogst modern is. Hun grootmoeders konden niet in de diligence zitten zonder uit hun karbiesje het flaconnetje te halen om hun zakdoek met Eau de la Reine te besprenkelen en daarmee hun wangen af te veegen.

Weinig weten zij, deze dochters van Pyrrha, hoe oud hun gebaar al is, ouder dan twee duizend jaar.

De Booze Vrouw, die, naar het verhaal van Prodikos, Herakles op den tweesprong tegemoet ging, had reeds haar wangen gekleurd, zoodat zij blanker en rooder schenen dan zij in werkelijkheid waren.

Maar uit deze mededeeling alleen kan Houbigant geen recept vinden voor de bereiding van zijn collectie fards, die de kapper in de etalage uitstalt.

Zou hij daarom verlegen zijn — dan moet hij bij Ovidius in de leer gaan.

Van dezen hebben wij een fragment, niet meer dan honderd regels, van een verhandeling: *De Medicamine Faciei femineae*, Gelaatzorg van de Vrouw, heet het.

Ovidius vond het gedicht zelf zoo mooi of zoo gewichtig, dat hij het een paar jaar later in een ander werk aanhaalt en ernaar verwijst. Er valt dus niet aan te twifelen of hij heeft de dames van zijn tijd en van zijn stand de manier geleerd om poeders te fabriceren, die hun schoonheid, vooral die van hun gezicht moesten verhoogen.

Heel goedkoop en heel eenvoudig van samenstelling waren ze niet; en het zou de moeite waard zijn Ovidius te controleeren door zijn recept te vervaardigen; eerst dan kan blijken, of het werk ernstig bedoeld is dan wel of zijn fards een farce zijn.

Na een inleiding over voorheen, toen de Sabijnsche boerin ten tijde van koning Tatus meer belangstelling had voor haar kudde dan voor haar toilet, en thans, nu zelfs de vrouwen in de rimboe, de hellingen van het Athos gebergte, geleerd hebben zich te tooien — „zichzelf te behagen heeft ook zijn bekoring” — vermaant Ovidius — een echte *Curé chez les Riches* — de weelderig opgevoede meisjes van zijn milieu allereerst te zorgen voor hun karakter; de eigenschappen van de ziel geven het gelaat zijn schoonste bekoring. De deugdzaamheid blijft eeuwig en is voldoende — maar toch het uiterlijk wil ook wat!

Wilt ge blankheid? Een frissche teint?

Neem spelt uit Libye, pel die, doe daarbij evenveel hars, samen vier pond, meng dit met tien eieren. Droog dit in den wind, laat het malen tot het fijn is. Voeg erbij een zesde van een pond hertshoorn en zeef het; twaalf afgeschilde narcis-bollen in een vijzel gestampt, twee ons gom met Toscaansch tarwemeel en daarbij negenmaal zooveel honing. Elke vrouw, die met dit cosmetiek haar gezicht bestrijkt, zal het schitterender en gladder maken dan een spiegel.

Er volgt nog een recept, nog kostbaarder, bleeke lupine, gekookte bonen, loodwit, schuim van rood salpeterzout en Illyrische irissen; daarbij meerschuim en blonde Attische honing.

Men zou dit alles moeten bereiden om te zien, wat het voor resultaat geeft.

En hoogst waarschijnlijk zullen we allen ons liever bij de producten van Houbigant houden als beproefd.

Maar niemand meene, dat de voortbrengselen van deze Fransche industrie een vinding zijn van dezen tijd.

Wij zijn niet anders dan onze seksegenooten twee duizend jaar geleden en lijken in dit opzicht meer op haar dan op onze grootmoeders.

Culemborg.

ANNIE HOL.

Portugeesche vertaling van „Een Wiegelied”

Op blz. 95 van de 5^e jaargang van Hermeneus heeft Prof. Fijn van Draat een Latijsch wiegeliedje gepubliceerd, dat door eenige van onze lezers m Nederlandsche verzen is overgezet. Dat het in Brazilië in het Portugeesch zou worden vertaald kon hij zeker niet vermoeden. De redactie achtte de vertalingen van Pater v. d. Broek en diens leerling curieus genoeg, om ze hieronder na het Wiegeliedje af te drukken.

Dormi Jesu! Mater ridet,
 Quae tam dulcem somnum videt,
 Dormi, Jesu! blandule!
 Si non dormis, Mater plorat,
 Inter fila cantans orat,
 Blande, veni, somnule.

Ao teu berço Ella pôz-se;
 Quando somno vê tão doce,
 Ri Mamãe, Menino meu!
 Si não dormes, Ella chora,
 E fiando canta, ora,
 Somno, vem com manto teu!

Itú (E. S. P.) Brazil.

Pr. Cornelio v. d. BROEK, O.C.C.

Dorme Infante pobrezinho,
 A Mamãe co'um sorrizinho
 Vela o somno candido.
 Si não dormes, Ella chora,
 E fiando canta e ora,
 Vem somninho rapido!

Itú (E.S.P.) Brazil.

Delph. BANNWART.